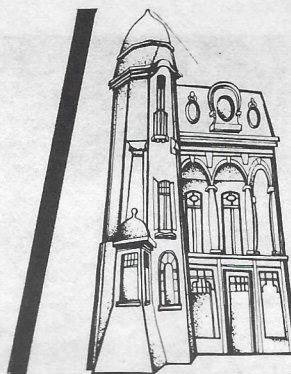

Wille

Sfinks

SOCIAAL-KULTUREEL
VORMINGS- EN ANIMATIECENTRUM

HEUVELSTRAAT 25-31
2530 BOECHOUT

TEL 031-556944 / 558721
BANK 733-1041480-21
BTW 415.016.379

Boechout, november 1979.

PERSMAP

VERZONDEN NAAR KRANTEN, RADIO EN
TELEVISIE, MUSEA, KULTURELE CENTRA,
SCHOLEN,...

Mevrouw, Mijnheer,

Het afgelopen jaar ondernam Sfinks vzw een zoektocht naar het industriële verleden van de tekstielsector. Het resultaat hiervan, de tentoonstelling *Toen het leven nog een kortstondig verblijf in de tekstielfabriek was*, kan u zien vanaf 7 december.

Deze mobiele tentoonstelling behandelt de industrialisatie en haar ontwikkeling in de Belgische tekstielindustrie vanaf 1800 tot 1914. Ze loopt in Sfinks tot en met zondag 16 december en zal vervolgens rondreizen in een groot aantal centra in Vlaanderen. In de periode april-mei zal ze opnieuw te bekijken zijn in Sfinks te Boechout.

Het geheel van foto's, dia's en video zal ondersteund worden door een klankmontage met liedjes afkomstig van de tekstiel. Dit liedjesprogramma werd samengesteld en gezongen door *Wannes Van de Velde* en *Walter De Buck*.

Waarom tekstiel?

De laatste jaren hebben de kunstambachten vernieuwde belangstelling gekregen. Ook Sfinks vzw heeft vanaf haar ontstaan aan deze belangstelling een belangrijke impuls gegeven. Als vormingscentrum weigert Sfinks echter toe te geven aan een vaak handig gemanipuleerde retro-trend, maar wil ze deze behoefte aan zinvolle vrijetijdsbesteding in een ruimer historisch kader plaatsen. Een verheerlijking van vroegere tijden zou voorbijgaan aan de maatschappelijke vooruitgang die elke technische vernieuwing in zich draagt. Ook zou men negeren dat deze tijden gekenmerkt werden door mensonterende arbeid, honger en armoede voor de meesten van onze voorouders.

Hopelijk kan dit initiatief een aanloop en een stimulans zijn voor het brede publiek om de eigen omgeving en het eigen industriële verleden aan een onderzoek te onderwerpen om na te gaan hoe ons heden erdoor bepaald werd. Hiertoe een bijdrage leveren, dat is onze betrachting. Op de volgende bladzijden vindt u een overzicht van de inhoudelijke krachtlijnen die de tentoonstelling uitmaken. Wij zijn zo vrij op uw medewerking beroep te doen om aan dit opzet enige aandacht te besteden in artikels, programma's of gewoon in uw omgeving. Bij voorbaat dank.

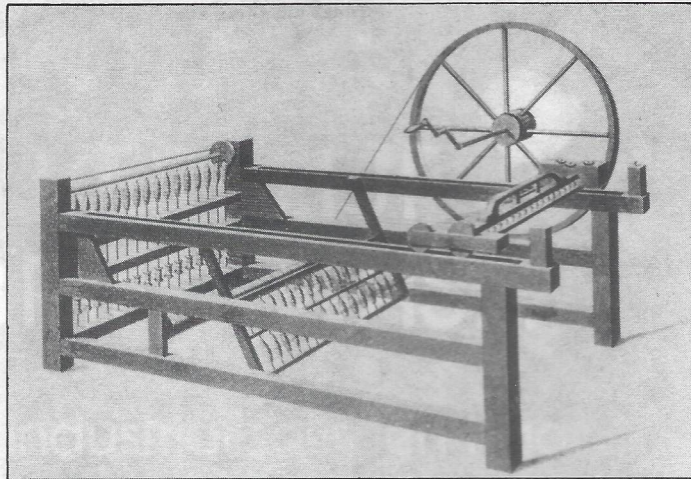
TENTOONSTELLING

Wij hebben ons tot doel gesteld een stukje industriële archeologie van de tekstielsector in beeld te brengen. Wat betekent nu eigenlijk *industriële archeologie* ?

De industriële archeologie houdt zich bezig met onderzoek en analyse van de materiële overblijfselen sinds de industriële revolutie. Hoewel alle aspecten van het industriële verleden, van fabrieksgebouwen tot het dagelijks leven, aan bod komen, zijn wij geneigd de nadruk te leggen op de totaliteit van het industriële proces en niet op de technische fenomenen als dusdanig. Wij spreken over industrialisatie omdat de nadruk ligt op het proces van verandering: zowel het uitzicht van onze leefwereld als onze traditionele samenlevingspatronen werden drastisch gewijzigd. Afstanden werden overbrugd en een rijkdom van sociale ervaringen werd op grote schaal verspreid. Op politiek vlak bevrijdde men zich van de plichten, opgelegd door de traditionele heersende klassen, en kwam de burgerij, de klasse van ondernemende industriëlen, aan de macht. Op filosofisch vlak werd de mens voortaan beschouwd als een kind van de natuur en dus ook als een voorwerp van wetenschappelijk onderzoek.

Een nieuwe samenleving ontstond, waarin niet meer grondbezit, maar geldbezit macht betekende en waarin de nadruk werd gelegd op vrijheid en individueel ondernemerschap. Anderzijds betekende deze verandering ook een breuk: erbarmelijke arbeids- en levensvoorwaarden, economische uitbuiting, verstoring van het evenwicht tussen mens en natuur en verscherping van het concurrentieprincipe, dat leidt tot egoïsme en instabiliteit. Industriële ontwikkeling is een zaak van denkende en handelende mensen, maar tevens een proces dat vorm krijgt door de inrichting van de samenleving waarin dit proces zich voltrekt.

De industriële revolutie, de grote omvorming van de produktiemethoden, is nauw verbonden met de groei

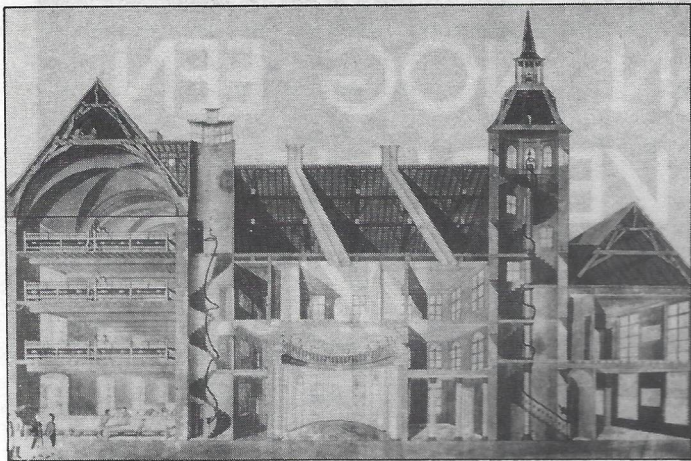
Spinning Jenny
foto Provinciaal Tekstielmuseum Vrieselhof

en de interne omvorming van de kapitalistische economie. Deze evolueerde tot een systeem, beheerst door financiers en zware industrie, het zogenaamde industriekapitalisme. De stoompomp bijvoorbeeld kon pas economisch worden toegepast in een systeem dat de produktie van goederen centraal stelt. Of zoals iemand zei, een feodale vorst zou diezelfde stoompomp wellicht gebruikt hebben om de fontein van zijn slotpark te laten spuiten.

In deze opgang naar industrialisatie was de Belgische tekstielnijverheid leidinggevend. Zij bleef tot aan de eerste wereldoorlog de meest arbeidsintensieve industriële sector van ons land. Traditioneel laat men de industriële periode beginnen bij de zogenaamde industriële revolutie wanneer met de eerste technische vernieuwingen de mechanisatie zijn intrede doet in het produktieproces.

In de tekstiel werd in 1800 een begin gemaakt met de mechanisatie van de katoenindustrie toen Lieven Bauwens zijn eerste mechanische spinmolen *Mule Jenny* in het oude Kartuizerklooster te Gent monteerde. Wat Bauwens betekende voor de Gentse katoenindustrie, betekende William Cockerill voor de wolindustrie te Verviers. In de eerste helft van de 19de eeuw kende de Gentse katoenindustrie drie belangrijke vernieuwingen: de Mule Jenny in 1800, de power loom (mechanisch weefgetouw) in 1821 en de verspreiding van de stoommachine. Hoewel de stoommachine in de tekstiel reeds tijdens de Hollandse periode in voege was kende zij er een veel minder snelle toename dan in de jongere bedrijfstakken.

De industrialisatie verliep schoksgewijs en ging gepaard met heftige structurele krisissen. België onderging niet zoals in Engeland een bruuske economische omwenteling *take-off*, maar doorliep tussen 1750 en 1850 een periode van

Lengtedoorsnede van de katoenspinnerij van
L. Bauwens (1808)
foto ACL/B149447

H. COLLIN, *Les pauvres gens* (1896)
foto ACL/ B209563

meer geleidelijke en ongelijkmatige technische veranderingen. Pas tussen 1850 en 1870 werden de gevolgen van het industrialisatieproces tastbaar en kregen industrie en handel definitief het overwicht. Tussen 1810 en 1880 bereikte de Belgische ekonomie een nivo van ontwikkeling dat, na Groot-Brittannië, het hoogste van het kontinent was en slechts geëvenaard werd door dat van de VS. Tenslotte nemen wij als einddatum van de behandelde periode het jaar 1914, wanneer de 1ste wereldoorlog een periode afsluit waarin massaproductie en standaardisatie reeds ingang hadden gevonden, een krachtige vakbeweging reeds drie decennia heftige sociale strijd voerde en de eerste imperialistische oorlogen om de verdeling van koloniale afzetgebieden reeds waren beslecht.

In de mate dat tijd en materiële mogelijkheden het ons toestonden, hebben wij getracht de Belgische tekstielindustrie van de 19de eeuw in al haar schakeringen en maatschappelijke aspecten te laten zien.

Willen wij de nadruk leggen op de maatschappelijke ontwikkeling in de gescheidenis, dan moeten wij de maatschappij van het einde van het oude regime eveneens aan een onderzoek onderwerpen om het revolutionaire van de nieuwe technieken zowel in landbouw als in nijverheid te kunnen begrijpen. Hier begint dan ook ons verhaal : bij de oude Vlaamse lakennijverheid van de steden en de bloeiende linnennijverheid van het platteland, bij de ambachtelijke organisatie van de arbeiders, bij het opkomende manufakturestelsel waarin toch nog de individuele arbeidskracht en niet de machine primeerde.

Vervolgens maken wij kennis met de eerste industriëlen, hun uitvindingen en hun fabrieken, met de eerste grote stoomtuigen en met de eerste *ijzeren weg*, met de machines die een nieuwe klasse doen ontstaan, het proletariaat.

Dan gaan wij wat dieper in op het specifieke karakter van de katoen, wol- en vlasfabrieken,

de touwslagerijen en de blekerijen. Maar waar blijven de mensen? 'Wie van hen niet door mistiek gegrepen wordt, vervalt aan de alkohol.'

Hier begint een tweede verhaal dat scheuren en breuken en ontbering in het leven van generaties arbeiders reveleert. Pauperisatie, arbeidershuisvesting, huisnijverheid, kinder- en vrouwenarbeid, sociale strijd, repressie, stakingen en betogingen en tenslotte de vorming van een georganiseerde arbeidersbeweging. Sociaal bewogen beschrijvingen en getuigenissen hierover in de sociale roman van A. Mussche, C. Buysse en L.P. Boon waren vaak onze leidraad.

Onze aandacht is eveneens gegaan naar de lokale verspreiding van de tekstielcentra, vooral wat Vlaanderen betreft.

Dit heeft niet verhinderd dat de dokumenten die we tonen veelal afkomstig zijn van Gent, omdat in deze industriestad de eerste moderne kapitalistische industrie nl. de katoenindustrie tot bloei kwam.

Daarnaast of misschien daardoor is hier het wetenschappelijk studiewerk m.b.t. de negentiende eeuwse tekstielgeschiedenis het verst gevorderd. Een eerste neerslag hiervan ligt vervat in de handelingen van het vijfde nationaal kongres voor industriële archeologie -tekstiel, gehouden te Gent op 26 en 27 november 1977 en uitgegeven door de Werkgroep voor Industriële archeologie van de Rijksuniversiteit van Gent in 1979.

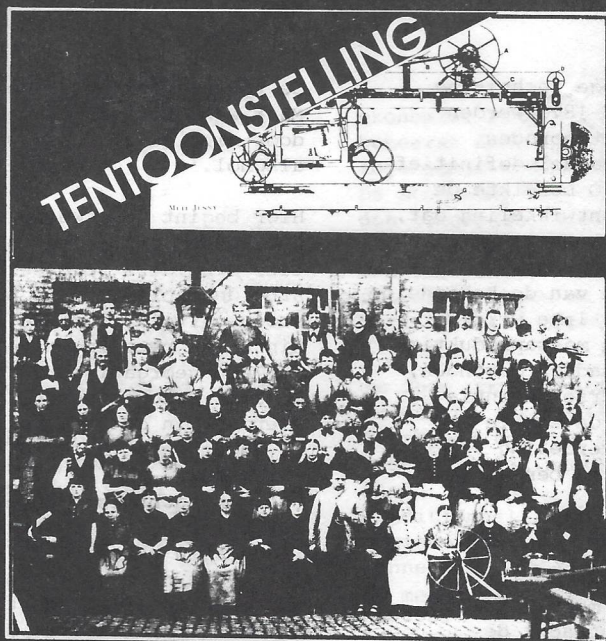
Uit de honderden verzamelde foto's hebben wij een keuze gemaakt.

Naar wij hopen openbaart wat hieruit overblijft meer van ons verleden dan het strikt getoonde. Ook drukken wij de vurige wens uit dat in de nabije toekomst op georganiseerde wijze zal werk gemaakt worden van inventarisatie en konservatie van de tekstielrelikten alvorens alles onder de slopershamer verdwijnt.

Wij dragen deze tentoonstelling op aan de tekstielarbeidsters en -arbeiders die ons leerden dat alleen de strijd loont.

TOEN HET LEVEN NOG EEN KORTSTONDIG VERBLIJF IN DE TEXTIELFABRIEK WAS...

Een fotomontage van de industrialisatie en haar
ontwikkeling in de Belgische vlas-, katoen- en
wolindustrie (1800-1914).

georganiseerd door SFINKS v.z.w.
Heuvelstraat 25, 2530 BOECHOUT tel: 55 69 44

ONTWERP: NILLE VAN HELLEMONT

VRIJ VAN ZEGEL

van 7 tot en met 16 DECEMBER '79 van 10 tot 18 u.
in **SFINKS**, Heuvelstraat 25, 2530 BOECHOUT
Met de medewerking v.h. GEMEENTEKREDIET